

NR EN NAAM NATURA 2000-GEBIED: 136 LEENDERBOS, GROOTE HEIDE & DE PLATEAUX
VERSLAG VELDBEZOEK 2021

Aanwezig namens Voortouwnemer:

[REDACTED]

Overige aanwezigen:

n.v.t.

Datum bezoek:

10-08-2021

Aanwezig namens Voortouwnemer:

Aanwezig namens Terreinbeheerder:

[REDACTED]

[REDACTED] (Natuurmonumenten)

Overige aanwezigen:

n.v.t.

Datum bezoek:

17-08-2021

Doel

In het kader van het jaarlijkse PAS Veldbezoek, zoals beschreven in hoofdstuk 6 van het Programma Aanpak Stikstof, is een bezoek gebracht aan het Natura- 2000 gebied LEENDERBOS, GROOTE HEIDE & DE PLATEAUX. Doel van dit bezoek was om door middel van visuele aspecten vast te stellen of de ontwikkeling van diverse stikstofgevoelige leefgebieden en habitattypen zich ontwikkelt in de richting die is beschreven in de gebiedsanalyse en zo nodig aan te geven waar risico's liggen. Dit bezoek dient als aanvulling op de andere monitoringsactiviteiten en is geen op zichzelf staande monitoring.

Het Natura 2000 gebied LEENDERBOS, GROOTE HEIDE & DE PLATEAUX heeft een oppervlakte van 4390 ha en de verschillende deelgebieden kunnen nooit op een dag allemaal bezocht worden. In 2021 is ervoor gekozen om een dagdeel te besteden in de oostzijde van het Leenderbos en het Strijper Aa-dal, waar in de winter van 2020-2021 een beekherstelproject heeft plaatsgevonden waarin ook een aantal landbouwgronden naar natuur zijn omgevormd. Het tweede dagdeel hebben we De Plateaux bezocht, waarbij vooral aandacht is besteed aan het Klotvennen en het onderzoek dat hier loopt om de hydrologie van de vennen te verbeteren.

Bijlage:

- Bijlage 1: kaarten met de locaties die zijn bezocht
- Bijlage 2: Foto's

Bevindingen

Onze bevindingen zijn (nummers verwijzen naar locatie op bijgaande kaart):

1. Het naaldbos bij de Dubbele Palen (niet bezocht) wordt op de korte termijn niet, zoals in het beheerplan was voorzien, volledig gekapt. Boskap ligt te gevoelig bij de directie van Staatsbosbeheer en recreanten, er wordt wel een dunning uitgevoerd om meer windwerking te krijgen op de aanliggende zandverstuivingen. De intentie is wel om dit op een later moment nog te realiseren.
2. Aan de oostzijde van het Leenderbos is in 2006/2007 een heidecorridor aangelegd om heide en stuifzandgebieden in Leenderbos en Groote Heide, Valkenhorst en Groote Heide Noord beter met elkaar te verbinden. Ter wille van de verbinding voor diersoorten zijn in 2013 ook twee ecoducten gerealiseerd over de Valkenswaardse weg (N396) en over de A2. We constateren dat de heidecorridor dichtloopt met bosopslag (foto 1) en op sommige plekken te smal is voor veel faunasoorten. Er vindt wel regulier schapenbegrazing plaats en wordt ook opslag verwijderd, maar de frequentie daarvan is niet voldoende om het dichtgroeien volledig tegen te gaan. Ieder jaar maaien werkt niet, beter zou zijn eerst afmaaien en dan meteen drukbegrazing. Er zijn ook niet altijd voldoende schapen beschikbaar vanwege de 6 jaar-contracten waaraan Staatsbosbeheer gebonden is. Omdat het vergroten van oppervlakte en de kwaliteit van zandverstuivingen en stuifzandheiden in het Natura 2000-gebied een van belangrijkste opgaven wordt in de tweede beheerplanperiode is extra inzet op het openhouden en zo mogelijk verbreden van deze corridor noodzakelijk.
3. Langs de oostrand van het gebied liggen met (eiken)bos bedekte stuifduintjes (foto 2), kleine akkertjes en zijn op de habitattypenkaart ook enkele kleine vlakken met habitatype 2310 stuifzandheide, 4030 droge heide 9190 oud eikenbos aangegeven. De kleinschalige afwisseling van verschillende habitats is voor veel

faunasoorten belangrijk. In de heide vinden we veel pilzegge en ook rietdakmos (foto 3), een soort die naast rietdaken recent ook steeds vaker wordt gevonden op terrestrische standplaatsen bijvoorbeeld in heide op humeus materiaal. Gezien de bedekking van pijpenstrootje en bochtige smeie in de heide (zie foto 4) zou het goed zijn als hier extra beheer zou worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door het kleinschalig afbranden van de grassen met nabegrazing.

4. Ook de pingoruïne Klein Hasselsven heeft last van bosopslag (foto 5), deze opslag wordt als PAS-maatregel verwijderd. De vraag is of de speerwaterjuffer (sterk bedreigde libellensoort) zich hier zal kunnen handhaven als het teveel dichtgroeit. In de venoever vinden we waterveenmos, fraai veenmos en witte snavelbies.
5. De heidecorridor ten zuiden van het Klein Hasselsven begint weer helemaal vol te lopen (foto 6), aan de oostzijde hiervan staat onder de dennen ook veel struikgewas, hier zou de corridor wellicht nog wat verbreed kunnen worden.
6. In het kader van de herinrichting van het beekdal Oude Strijper Aa is een bosperceel gekapt, zijn voormalige landbouwgronden afgeplagd (foto 7) en is de beek versmald, verondiept en meandert weer op een natuurlijke manier. Dit is bedoeld om de verdroging van de beekbegeleidende en hoogbossen langs de Strijper Aa te verminderen. Het oostelijke deel van de geplagde gronden mag zich spontaan tot bos ontwikkelen, de westelijke delen zullen zich meer als heide, grasland en ruigten gaan ontwikkelen. Op het afgeplagde perceel vinden we o.a. rugstreeppad en moerashertshooi.
7. De bovenloop van de Strijper Aa staat en zuiden van de weg Kranenveld als gevolg van de vele regen in de afgelopen weken vol met water (foto 8). Ten noorden van de weg komt een niet-inheemse schroeforchis voor, hier wordt onderzoek gedaan naar de beste manier om deze te bestrijden en te voorkomen dat deze zich op andere afgeplagde percelen vestigt.
8. Dit perceel is afgeplagd om de voedselrijke toplaag af te voeren. Om een meer geleidelijke overgang van vochtig hooiland/heide naar het gagelmoeras te creëren zou de tussenliggende houtwal verwijderd moeten worden.
9. In het gebied 'Laagveld' zijn sloten verondiept en is bos omgezet naar heide (foto 9). De begrazing met Schotse hooglanders in de vochtige heide van het Laagveld en het Dorven werkte niet goed. Het raster van het Laagveld wordt herzien en er zijn een aantal delen uitgehaald en nieuwe stukken toegevoegd. Deze gebieden worden uit het raster gehaald en er wordt voortaan alleen nog begrast met schapen. Bij het graven van een greppeltje dat bedoeld was om een menging van heidewater en Tongelreepwater te krijgen is iets misgegaan, dit is een diepe sloot geworden die te veel heidewater afvoert. SBB heeft een projectteam samengesteld om de fouten zsm en goed te herstellen. Binnenkort zullen de herstelmaatregelen bedacht gaan worden en uitgevoerd.

In de Plateaux wordt water aangevoerd vanuit het kanaal Bocholt-Herentals. Natuurmonumenten bedient de stuw bij het kanaal zelf. Een van de randvoorwaarden die hierbij wordt gehanteerd is dat er altijd stromend water moet zijn voor de gewone bronlibel. De Plateaux is een van de weinige gebieden in Nederland waar deze soort een standvastige populatie heeft. In de winter liep het kanaalwater altijd over maaiveld door het bos naar de zwakgebufferde vennen, nu wordt dat met stuwtjes in de waterloop geregeld. Er worden bij het kanaal debietmetingen gedaan om te bepalen welke belangrijke onttrekkingen plaatsvinden en wellicht mag er in de toekomst minder water aan het kanaal onttrokken worden. Natuurmonumenten wil daarom ook het inzijsgebied rondom de vennen versterken door naaldbomen te kappen. Onze bevindingen tijdens het veldbezoek zijn (nummers verwijzen naar locatie op bijgaande kaart):

10. In de vochtige heide staat klokjesgentiaan, maar zijn geen gentiaanblauwtjes meer aanwezig omdat de knooppieren die als gastheer fungeren van de rupsen zijn er niet meer zijn. In het Hageven, over de Belgische grens, komt nog wel een populatie gentiaanblauwtjes voor. Er worden boompjes weggehaald en pleksgewijs gemaaid in de heide. De Klotvennen zijn uitgerasterd zodat de koeien niet door de vochtige heide lopen. Zwijnen kunnen wel onder het raster door, maar veroorzaken geen schade.
11. Het water in het Nieuwe Klotven staat erg laag (foto 10), er staat nog wel moerasweegbree. Waarschijnlijk is er iets misgegaan met de stuw. De stuw naar het Nieuwe Klotven staat sinds de aanleg scheef en is lek. Achter de stuw staat een debietbak waarmee wordt gemeten wat de stroomsnelheid is. Bij het Nieuwe Klotven staat een raai buizen waarmee wordt gemeten hoe de grondwaterstromen lopen.
12. In de vochtige heide bij het Oude Klotven staat dennenwolfsklauw, maar deze wordt overschaduwd door een vuilboom en zal zich lastig kunnen handhaven. Verder vinden we hier gele zegge (foto 11), blauwe zegge, moeraswolfsklauw, dwergzegge en heelblaadjes. Als er in het Hageven veel woudaapjes en roerdompen zijn uitgebroed worden ze ook bij het Oude Klotven waargenomen.
13. Hier ligt een heideakker, waarop compost van eigen terrein wordt verwerkt. De akker wordt eerst ingezaaid met wintergraan, daarna zomergraan en als laatste boekweit. Vervolgens wordt de akker aan zijn

lot overgelaten. De aanliggende strook is geplagd, de aannemer is iets te ver doorgegaan. Een deel van de afgeplagde strook is uitgerasterd en de helft is bekalkt om het effect daarvan te bekijken.

14. In de aanliggende heide worden laagten de komende winter uitgechopperd om klokjesgentiaan, heidekartelblad en liggende vleugeltjesbloem te laten uitbreiden. In de afgelopen jaren is in de heide veel bosopslag verwijderd. We vinden naast liggende vleugeltjesbloem (foto 12) ook blauwe zegge, stekelbrem, kruipbrem, mannetjesereprijs en valse salie. De combinatie van schapenbegrazing en runderen werkt goed. We vinden ook duinriet, dat via de mest van de runderen wordt verspreid.
15. Aan de westzijde van de Luikerweg (N69) ligt een stuk bos waar Natuurmonumenten weinig komt. In dit bos ligt een vochtige heide die een aantal jaren geleden is afgeplagd (?) met dopheide, kleine zonnedauw, moeraswolfsklauw, bruine snavelbies (foto 13). Dit zou deels kunnen kwalificeren als habitatype vochtige heide (4010A) en deels als pioniersvegetaties met snavelbiezen (7150). In het midden ligt een ven met veel veelstengelige waterbies. Natuurmonumenten probeert deze vochtige heide beter te verbinden met de Klotvennen door het bos te dunnen, de Luikerweg vormt hier nog wel een barrière.
16. Aan de noordzijde van het heidegebied ligt een droge heide (foto 14), we zien een levendbarende hagedis. Een deel aan de noordwestzijde bestaat uit open zand. In het aanliggende bos van de gemeente Bergeijk liggen ook enkele stuifduintjes. Als je de dennen hier weg zou halen en de opslag verwijdert zou zich hier een mooi stuk droge heide kunnen ontwikkelen.

Conclusie

De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden in het Natura 2000-gebied LEENDERBOS, GROOTE HEIDE & DE PLATEAUX wijkt voor het gebiedsdeel Plateaux niet zodanig af van de verwachte situatie of ontwikkeling van de stikstofgevoelige leefgebieden en habitattypen, dat het oordeel in de gebiedsanalyse ten aanzien van behoud en ontwikkeling ervan mogelijk aangepast zou moeten worden. Voor het Leenderbos zijn er zorgen over het dichtgroeien van de oostelijke heidecorridor met bosopslag. Hierdoor komt de verbindingsfunctie voor soorten van stuifzandheiden en zandverstuivingen waarvoor deze corridor heeft in het gedrang.

De volgende aanbevelingen voor o.a. de monitoring en het veldbezoek voor volgend jaar worden gedaan:

- Op basis van luchtfoto's beoordelen welke delen van de heidecorridor het meest dichtgelopen zijn en daar extra inzetten op het verwijderen van opslag.
- In 2022 de omgeving van het Veeven met de eigenaar Brabant Water bezoeken.

Dit verslag is vastgesteld door:

.....
Handtekening

Namens:

Staatsbosbeheer

.....
(datum)

.....
Handtekening

Namens:

Provincie Noord-Brabant

.....
(datum)

.....
Handtekening

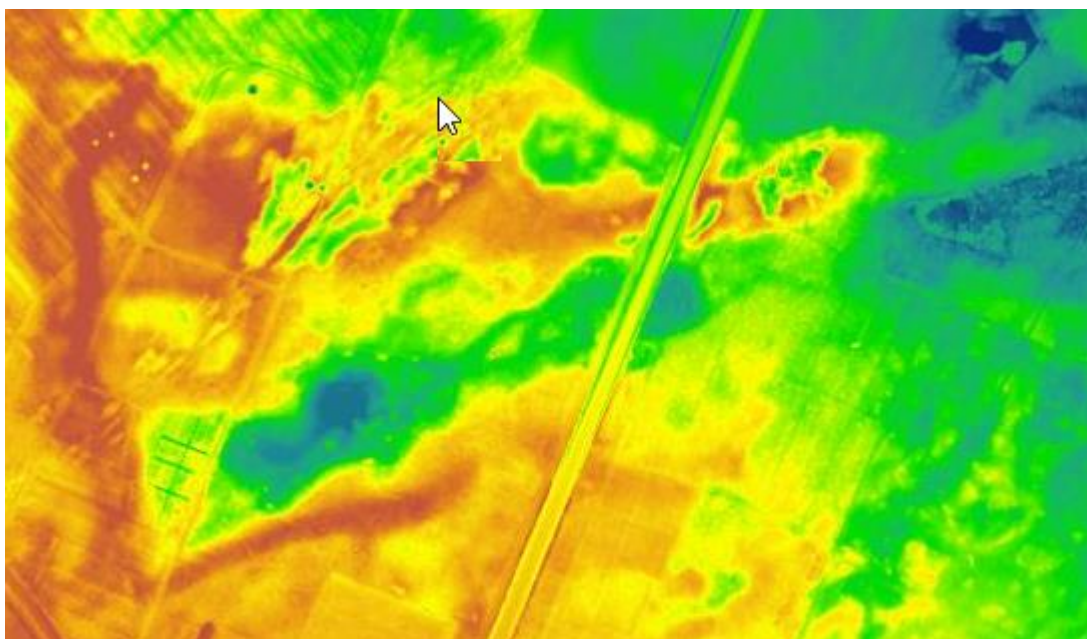
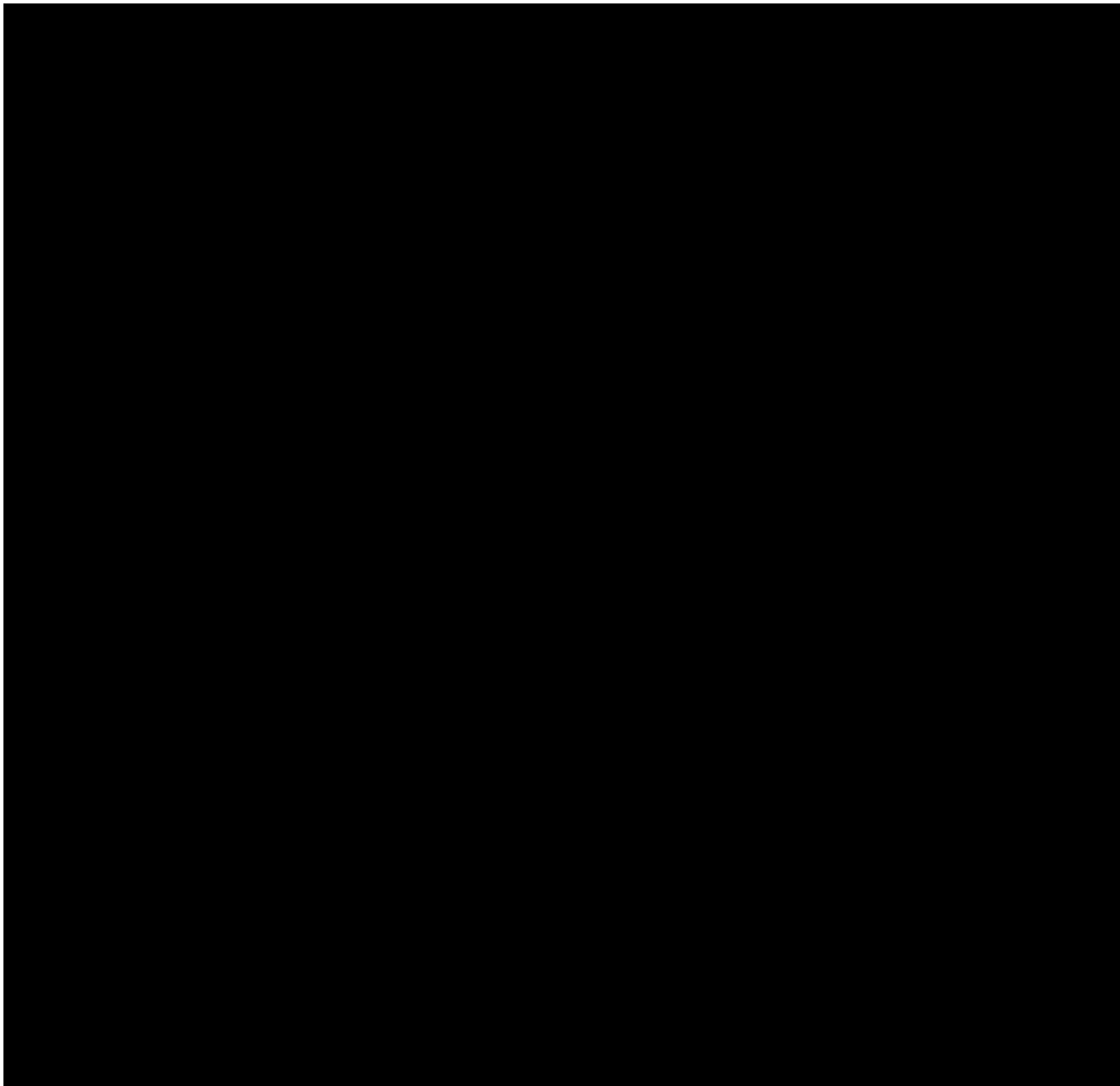
Namens:

Natuurmonumenten

.....
(datum)

[REDACTED]

[REDACTED]

Figuur 1: AHN4-hoogtekaart gebied aan weerszijden Luikerweg

Bijlage 2: Foto's

Foto 1: Heidecorridor loopt dicht met bosopslag.

Foto 2: Met eikenbos bedekte stuifduintjes.

Foto 3: Rietdakmos.

Foto 4: Veel pijpenstrootje en bochtige smele in de heide.

Foto 5: De pingoruïne Klein Hasselsven heeft last van bosopslag.

Foto 6: De heidecorridor ten zuiden van het Klein Hasselsven begint weer helemaal vol te lopen.

Foto 7: Voormalige landbouwgronden in beekdal Strijper Aa zijn afgeplagd.

Foto 8: De bovenloop van de Strijper Aa staat en zuiden van de weg Kranenveld als gevolg van de vele regen in de afgelopen weken vol met water.

Foto 9: In het gebied 'Laagveld' zijn sloten verondiept en is bos omgezet naar heide.

Foto 20: Het water in het Nieuwe Klotven staat erg laag, er staat nog wel moerasweegbree.

Foto 31: Bij het Oude Klotven staat gele zegge.

Foto 12: Liggende vleugeltjesbloem.

Foto 13: Bruine snavelbiezen in de vochtige heide ten westen van de Luikerweg.

Foto 144: Droge heide aan de noordzijde van het heidegebied.

